

Subjektivita a diskurzivní analýza

Jaro 2007

Kateřina Zábrodská, FSS MU/Psychologický ústav AV

Juraj Grňo, Mojmír Snopek

zabrodsk@fss.muni.cz

zabrodskat@yahoo.com

Obsah kurzu I

- **Teorie subjektivity**

- Obrat k jazyku
- Postmoderní psychologie
- Poststrukturalismus
- Michel Foucault
- Jacques Lacan
- Jacques Derrida
- Judith Butler

- Subjektivita jako vytvářená v sociálních procesech x mentalismus, esencialismus

- Zakotvení subjektu v jazyce a jiných významových systémech

- Proměnlivost, pluralita, specifičnost

- Zamítnutí možnosti objektivního poznání, perspektiva, historicita, propojení moci a vědění

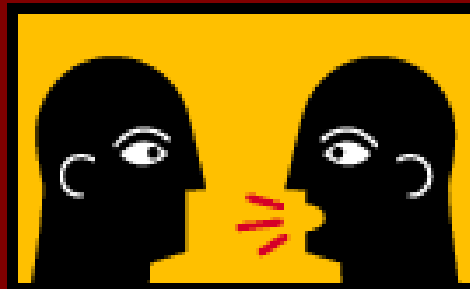
- Kritičnost a reflexivita

Obsah kurzu II

- Diskurzivní analýza
 - PDA
 - Analýza interpretativních repertoárů
 - Konverzační analýza
 - Kritická diskurzivní analýza
 - Sociolingvistika
- Propojení s:
 - Etnografie
 - Focus group
 - Narativní analýza
 - Dekonstrukce
- Metoda interpretace (sociálního) textu. A teorie.
- Diskurzivní výzkum studuje procesy konstruování reality a produkty této konstrukce (Wetherell), od každodenních interakcí po zkoumání institucí, praktik a „materiálního světa“.
- Nejčastější oblasti využití: etnické a genderové vztahy, instituce (škola, léčebna, vězení), firemní organizace

Cíle kurzu

- Poskytnutí alternativy k dominantnímu pozitivistickému paradigmatu v psychologii
- Osvojení jedné ze základních metod kvalitativního výzkumu (vedle grounded theory, narativní analýzy a interpretativní fenomenologické analýzy)
- Získání praktických zkušeností s interpretací textu a její prezentací v písemné i ústní podobě
- Požadavky
 - Účast, aktivita, četba literatury, vypracování závěrečné práce
 - ?

Analýza textu

- **Internetová diskuse** na www.aktualne.cz . Zdroj: seminární práce: L. Blinka
- **Téma:** reakce na rozhovor s kandidátkou Zelených Danou Kuchtovou, vztahuje se zejména k jejímu odmítavého postoje k jaderné energetice
- **Základní otázky diskurzivní analýzy:**
 - Jaká realita je v textu konstruována?
 - aktéři/aktérky, objekty, akce, ...
 - Jakými jazykovými prostředky je této konstrukce dosahováno?
 - Jak tato konstrukce funguje: funkce a důsledky?

Diskurzivní analýza

- **Studium textů**
 - Text = Řeč → Jazyk → Vše nesoucí/produkující význam
- **Nalezení a výklad vzorců/pravidel uplatňovaných ve studovaném textu, 3 modely:**
 - **Interakční řád:** jak je řeč koordinována? Jak je dosahováno porozumění? Co je dosahováno? Jaká sociální aktivita se odehrává?
 - **Diskurzivní řád:** jaké kategorie vytvářejí/umožňují studovaný text? Jaké jsou mezi nimi vztahy? Jaké jsou možnosti daného diskurzu? Jak umísťuje sociální aktérky?
 - **Historická a institucionální organizace diskurzu:** jak se diskurzivní formace proměňují? Jak jsou institucionalizovány? Spojení s mocí a kontrolou
- Předmětem zájmu není, co je za textem (vnitřní konflikt, emoční nerovnováha), ale co text *dělá*, jak je *vystavěn* a jaké jsou *důsledky* (např. oddělení genderu od osobnosti).

Četba na 2. hodinu

- Gergen, K.J. (1992). Toward a Postmodern Psychology. In: Kvale, S. (Ed.). Psychology and Postmodernism. London, Sage, pp. 17-31.
 - Welsch, W. (1994). Naše postmoderní moderna. Praha: Zvon, str. 9-16.
-